

Nr 55

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner angående avfallsforskning m. m.

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner:

dels 1971:413 av fru Anér m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att förslag föreläggs 1972 års riksdag om inrättandet av en institution för avfallsforskning vid lantbrukshögskolan med uppgifter av i motionen exemplifierat slag,

dels 1971:1046 av fru Sundberg m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att frågan om lokaliseringen av större anläggningar för avfallshantering beaktas vid det pågående arbetet med den fysiska riksplaneringen och att § 12 i miljöskyddskungörelsen ändras så, att skyldighet för dispensansökan skall föreligga för anläggning för behandling eller deponering av avfall om den tillförda avfallsmängden inte överstiger 10 000 ton om året.

Utskottet har inhämtat yttranden över motion 1971:413 (i samband härmed har även yttranden inhämtats över vissa närliggande avsnitt i motionerna 1971:76, 1971:77 och 1971:28, över vilka motioner utskottet senare kommer att avge betänkande) från statens naturvårdsverk, lantbrukshögskolan, statens råd för skogs- och jordbruksforskning, veterinärstyrelsen, statens veterinärmedicinska anstalt, veterinärhögskolan, statens bakteriologiska laboratorium, socialstyrelsen, skogshögskolan, statens institut för folkhälsan, Ingenjörsvetenskapsakademien och nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet samt över motion 1971:1046 från statens naturvårdsverk, koncessionsnämnden för miljöskydd och statens planverk.

Se bilagor 1 och 2 till detta betänkande.

Utskottet

I motionen 1971:413 framhålls bl. a. att avfallsbehandlingen bör sikta till reducering av miljöförstöringen och ökning av möjligheterna till återvinning, dvs. att avfallet så långt möjligt skall kunna nyttiggöras. Härför krävs en omfattande forskning. Behov föreligger av en sammanhållande institution för avfallsforskning med uppgift att svara för helhetssyn, kontinuitet och vetenskaplig utbildning. En sådan institution bör enligt motionärerna knytas till lantbrukshögskolan, där en betydande forskning rörande de med avfallet förknippade miljöförstöringarna redan

pågår och en viss forskning beträffande återvinningsprincipen etablerats.

Motioner om inrättande av en institution för avfallsforskning behandlades vid 1970 års riksdag. I utlåtande över motionerna underströk jordbruksutskottet (JoU 1970:25) vikten av att ingående uppmärksamhet ägnades åt problemet att komma till rätta med den miljöförstöring som åstadkoms genom olämplig behandling av de stora avfallsmängder som kontinuerligt produceras. Utan tvivel krävdes åtskillig forskning på detta område. Sådan forskning bedrevs bl. a. i statens naturvårdsverks regi. Enligt vad naturvårdsverket uttalat i yttrande över motionerna måste en stark prioritering karakterisera valet av de områden som man från svensk sida borde satsa på inom miljöforskningen. I första hand bekostades sådana forskningsprojekt där utländska erfarenheter helt saknas. I andra hand stöddes sådan verksamhet som syftar till att göra utländska forskningsrön tillämpbara i Sverige. Verkets forskningsnämnd hade bl. a. tillsatt en expertgrupp som utarbetade ett större forskningsprogram rörande omhändertagande av slam från reningsverk. Härutöver bedrevs avfallsforskning vid lantbrukshögskolan och vid institutet för vatten- och luftvårdsforskning. Utskottet fann med hänsyn till de insatser som gjordes på förevarande forskningsområde inte för det dåvarande motiverat med en särskild institution för avfallsforskning. Den behövliga samordningen på området ansågs i första hand statens naturvårdsverk och dess forskningsnämnd böra svara för. Motionerna föranledde i enlighet med utskottets förslag ingen åtgärd av riksdagen.

Över den nu föreliggande motionen har ett antal remissyttranden inhämtats. Motionärernas uppfattning om behovet av en förstärkt och väl organiserad forskning på avfallsområdet stöds genomgående av remissinstanserna. I ett flertal yttranden understryks att avfallshanteringen berör ett stort antal ämnesområden och att forskningen därför bör ges en tvärvetenskaplig uppbyggnad. Sålunda framhålls exempelvis av veterinärhögskolan att inom forskningen bör finnas företrädare för humanmedicin, veterinärmedicin, teknik och agrarvetenskap. Nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet framhåller bl. a. att forskningen bör ha tillgång till samhällsekonomisk expertis på miljövårdsområdet. I flera yttranden betonas även vikten av att återvinningsprincipen ges stort beaktande i forskningsarbetet. Sålunda anför t. ex. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) bl. a. att hushållsavfallet bör ses som en råvarutillgång som på bästa möjliga sätt bör exploateras. Akademien framhåller vidare nödvändigheten av att tillvarata och söka recirkulera avfall, som industriavfall, skrotbilar, spillolja, läkemedelsrester m. m. Recirkulationstänkandet bör, anser akademien, på ett tidigt stadium komma in i produktionskedjan. Forskning gällande produkter och konstruktioner, där råvarorna på ett lättare sätt än vad som för närvarande är fallet kan tillvaratas och återanvändas, bör stödjas.

Vad gäller forskningens organisation och förläggningen av en eventuell forskningsinstitution har delade meningar uttryckts i remissvaren. Vissa remissinstanser ansluter sig till motionärernas förslag om inrättande av en institution vid lantbrukshögskolan medan andra förordar en fristående institution, bildad under medverkan av flera på området verksamma organ, exempelvis lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan. Åter andra ställer sig tveksamma till tanken på en särskild institution eller tar inte ställning till frågan. I några yttranden förordas en utredning av hithörande spörsmål.

I ett nyligen av en särskild utredningsman avgivet betänkande, Kemiskt avfall – uppgifter och organisation (Jo 1971:8), behandlas bl. a. avfallsforskningen. I betänkandet lämnas en redogörelse för pågående forskning och föreliggande forskningsprogram. Det uttalas bl. a. allmänt att de problem som möter på avfallsområdet inte minst när det gäller kemiskt avfall är så angelägna att ytterligare åtgärder krävs för att tillgodose de omedelbara behoven. Utredningen anser sig kunna utgå från att industrin så långt möjligt prioriterar forskningsinsatser på avfallsområdet. Men även samhället måste träda in. En möjlighet är enligt utredningen att öka naturvårdsverkets anslag för miljövårdsforskning, en annan att anvisa medel, direkt avsedda för forsknings- och utvecklingsarbete på området. Forskningsinsatserna bör förstärkas. Utredningen föreslår att forskningsprogrammet för institutet för vatten- och luftvårdsforskning utvidgas att fr. o. m. den 1 juli 1972 omfatta hela avfallsområdet.

Utredningen har remissbehandlats och är under beredning i Kungl. Maj:ts kansli. Enligt vad utskottet inhämtat avses att ett på utredningen grundat förslag skall framläggas i statsverkspropositionen till 1972 års riksdag.

Utskottet finner för egen del de i motionen upptagna frågorna mycket betydelsefulla. Det är uppenbart att våra kunskaper om bästa sättet att omhänderta avfall av olika slag behöver förbättras och att stora forskningsinsatser krävs för att komma till rätta med avfallsproblemen. Dessa problem kännetecknas bl. a. av att de spänner över många, delvis vitt skilda områden. Utskottet finner därför anledning betona vikten av att avfallsforskningen, som framhållits i vissa remissyttranden, ges en tvärvetenskaplig inriktning. Det är med hänsyn bl. a. härtill angeläget att samarbetet mellan den centrala förvaltningsmyndigheten för bl. a. avfallsforskning, statens naturvårdsverk, och övriga på området verksamma krafter ägnas stor uppmärksamhet, och utskottet förutsätter också att så sker. Utskottet vill i samband härmed starkt understryka angelägenheten av att återvinningsprincipen och över huvud taget möjligheterna att nyttiggöra avfall ges stort utrymme i forskningsarbetet. Vad särskilt gäller förutsättningarna att kunna använda avfall som jordförbättringsmedel måste enligt utskottets mening forskningsverksamheten vid lantbrukshög-

skolan få tillmätas stor betydelse. Utskottet är emellertid med hänsyn bl. a. till den prövning av forskningens organisation som pågår inom Kungl. Maj:ts kansli inte berett att ta ställning till spörsmålen om inrättande av en särskild forskningsinstitution eller om den lämpligaste förläggningen av en sådan institution. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att motionärerna bl. a. framhållit att institutionen förutom forskning skulle ha till uppgift att svara för helhetssyn, kontinuitet och vetenskaplig utbildning. IVA har i sitt yttrande över motionen härom anfört att nämnda uppgifter är mycket viktiga men att de för att förhindra en för tidig styrning av resurserna bör handhas av en neutral instans, där alla berörda ämnen är företrädade, dvs. där tekniker av olika slag samt kemister, ekologer och biologer ingår. Utskottet finner åtskilliga skäl tala för IVA:s uppfattning i denna fråga.

Utskottet anser sig mot bakgrund av det anförda inte böra påkalla någon annan riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1971:413 än att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda uttalat.

Yrkandet i motionen 1971:1046 innebär att tillståndsprövning enligt 2 § miljöskyddskungörelsen skulle föreskrivas för anläggningar för behandling eller deponering av avfall även om den tillförda avfallsmängden inte överstiger 50 ton per år. Häremot svarande ändring föreslås i dispensreglerna i 12 §. Det yrkas vidare att frågan om lokalisering av större anläggningar för avfallshantering beaktas vid den fysiska riksplaneringen.

Vad först gäller frågan om ändringar i miljöskyddskungörelsen vill utskottet erinra om att statens naturvårdsverk i sitt yttrande över motionen anfört att nu gällande nedre gräns för krav på tillståndsprövning, 50 ton/år, satts av praktiska skäl och kan sägas motsvara den gräns som gäller för rening av avloppsvatten, 200 personekvivalenter. Verket finner inte sannolikt att så små anläggningar skall komma till i nämnvärd utsträckning. Hälsovårdsnämnden har vidare möjlighet att när så behövs ingripa även beträffande dessa små anläggningar och i fall av störande inverkan på landskapsbilden kan bestämmelser i naturvårdslagen tillämpas. Koncessionsnämnden för miljöskydd uttalar bl. a. att en skärpning av förprövningsplikten i den omfattning som föreslagits i motionen inte är praktiskt genomförbar eller sakligt motiverad med hänsyn till att det skulle innebära att all form av tippning av avfall – även sådan som är betydelslös eller relativt harmlös ur miljöskyddssynpunkt, t. ex. kompostering av trädgårdsavfall, löv m. m. – skulle kräva tillstånd eller dispens.

Utskottet finner med hänvisning till vad remissmyndigheterna anfört inte skäl tillstyrka motionen 1971:1046 i förevarande del.

Beträffande frågan om beaktande i den fysiska riksplaneringen av

lokaliseringen av större avfallsanläggningar delar utskottet remissinstansernas uppfattning att hithörande spörsmål i och för sig utgör viktiga planeringsproblem. I likhet med remissmyndigheterna hyser utskottet emellertid tveksamhet vad gäller tanken på att föra upp förevarande angelägenheter på riksplanet. Kommunerna har hand om renhållningen, och ett interkommunalt samarbete för att få till stånd en lämplig regionindelning för avfallshantering pågår. Utskottet anser sig därför inte heller böra tillstyrka bifall till motionen 1971:1046 i den nu avsedda delen.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer utskottet att riksdagen

1. i anledning av motionen 1971:413 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anför, och
2. lämnar motionen 1971:1046 utan åtgärd.

Stockholm den 9 november 1971

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit: herrar Hansson i Skegrie (c), Persson i Skänninge (s), Hedin (m), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i Grebbestad (s), Wirtén (fp), Augustsson (s), fru Lindberg (s)*, herrar Larsson i Borrby (c)*, Takman (vpk), Berndtsson i Bokenäs (fp), fru Sundberg (m)*, herr Bergqvist (s)* och fru Theorin (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Bilaga 1

Yttranden över motionen 1971:413 samt över vissa avsnitt i motionerna 1971:76, 1971:77 och 1971:28

Statens naturvårdsverk (21.4.1971)

Naturvårdsverket anför.

De fyra motionerna behandlar i de delar de remitterats framför allt frågor om samordning och utveckling av forskning på avfallsområdet samt omhändertagande och hantering av avfall av skilda slag.

Statens naturvårdsverk vill inledningsvis hänvisa till den nyligen tillsatta utredningen rörande omhändertagande och behandling av kemiskt avfall m. m. Den sakkunniges uppdrag består bl. a. av att mot bakgrund av en genomgång av SAKAB:s verksamhet föreslå organisatoriska lösningar när det gäller omhändertagande och behandling av kemiskt industriavfall, oljeavfall samt giftrester och annat kemiskt avfall. Möjligheterna till samordning med annan avfallshantering skall också beaktas.

Även andra frågor som hänger samman med hanteringen av specialavfall skall prövas. Härmed synes närmast avses sådana frågor som med direktivens terminologi rör verksamhet av myndighetskaraktär, d. v. s. lagstiftning och administration. Även forskning torde inbegripas här.

Den 1 januari 1971 blev naturvårdsverket central förvaltningsmyndighet för frågor rörande renhållning utomhus, vilket enligt departementschefens uttalande även innebar samma uppgifter i fråga om avfallsforskning som i fråga om övrig miljövarldsforskning.

Med hänsyn till de ökade uppgifterna på renhållningsområdet övervägs inom verket formerna för att på bästa sätt utnyttja de begränsade resurserna för behandling av avfallsfrågor. Bland de frågor verket härvid anser som angelägna kan nämnas miljöproblem i samband med behandlingsmetoder, i första hand deponering och kompostering, samt planering av avfallshantering, särskilt med avseende på regionala lösningar.

Den tidigare nämnda utredningen, liksom bl. a. miljökontrollutredningen kan ytterligare väntas inverka på administrationen på avfallsområdet. Naturvårdsverket är därför inte nu berett ta ställning till frågan om organisationen av avfallsforskningen.

Behovet av såväl forskning som utvecklingsarbete är emellertid stort. En del av denna forskning bör, som också framhålls i motionen, kunna bedrivas vid Ultuna. För andra delar t. ex. frågor om uppsamling, transport, sortering, destruktion, bör emellertid en teknisk institution anlitas. För utvecklingsarbetet behövs vidare tillgång till försöksanläggningar i full skala. Enligt verkets uppfattning är det därför mest aktuellt att skapa ett forum för kartläggning av frågeställningar och kanalisering av forsknings- och utvecklingsuppgifter samt anslag till redan befintliga institutioner, liksom av stöd för uppbyggande av försöksanläggningar. Det synes naturligt att detta sker genom en förstärkning av naturvårdsverkets resurser på området. En ökning av anslaget till miljövarldsforskning måste också förutsättas.

Lantbrukshögskolan (29.4.1971)

Lantbrukshögskolans rektorsämbete instämmer i de av motionärerna framförda synpunkterna och finner det vara synnerligen angeläget att den biologiskt-ekologiskt inriktade avfallsforskningen får permanenta resurser vid lantbrukshögskolan samt att behovet av forskning och utbildning på miljövårdsområdet och denna verksamhets organisation ävensom avfallsforskningens inordning i densamma snarast upptas till utredning.

Därutöver anför lantbrukshögskolans rektorsämbete.

Samhällets tekniska utveckling har inneburit ökad konsumtion och utnyttjande av nya kemiska ämnen. Detta ställer ökade krav såväl kvantitativt som kvalitativt beträffande avfallens omhändertagande. De huvudtyper av avfall, som nu förekommer, är kommunala sopor, olika slag av slam från vattenverk och avloppsverk, mångskiftande typer av industriellt avfall samt rester av kemisk-tekniska produkter.

Kvantiteterna ökar på ett sätt som gör problemen svårbemästrade eftersom ännu ingen slutgiltig plan föreligger för avfallens disposition. Som exempel kan nämnas att mängden hushållssopor för närvarande är ca 250 kg per person och år och beräknas öka med i runt tal 3 % per år under de närmaste tjugo åren (SOU 1969:18).

Förekomsten av olja, kemikalier och andra miljögifter medför uppenbara biologiska risker. En översyn och genomarbetning av sådana med avfallsdispositionen sammanhängande problem är därför synnerligen angelägen.

Allt efter avfallens art har olika metoder utvecklats och utnyttjats för omhändertagande av avfallet. Tippning, förbränning och kompostering är vanligast. Tillämpningen av dessa metoder har emellertid visat sig medföra svårigheter av omgivningshygienisk art. Frågan om återvinning och återförande i produktionen har därför kommit alltmer i förgrunden. Användning av organiskt avfall i biologiska system är ett sätt. Också detta sätt medför komplikationer. Sålunda kan miljögifter samt parasitologiska och bakteriologiska företeelser medföra såväl långsiktiga som kortsiktiga störningar av olika slag i de biologiska systemen.

Med undantag för visst industriavfall ger övrigt avfall för närvarande inga akuta skador på mark och biologiska system, om det används i måttliga mängder. Vid överoptimal användning av i vart fall rötslam kan direkt förorening av mark, sjöar, vattendrag och grundvatten ske.

Kunskapen om vilka relationer som föreligger mellan jordart och marklutning är emellertid bristfällig. Detsamma gäller kunskapen om den biologiska risken vid uppladdning av jordarna med tungmetaller eller andra komponenter med giftverkan vilket kan bli följden vid ofta återkommande utspridning av kommunalt avfall. Om sådana ämnen anhopats i marken kan det i en framtid bli omöjligt att återställa åkermarken i odlingsvärt skick. Följderna för grundvattnet kan likaledes bli svårartade. Det är synnerligen angeläget att snarast fastställa tidsskalan i dessa utvecklingsförlopp.

Vid lantbrukshögskolan har under en följd av år bedrivits forskning på avfallshanteringsens område avseende fast och flytande avfall från lantbruk, tätorter och industrier. Huvudvikten har härvid lagts på de biologiska momenten i avfallens behandling, på avfallsprodukternas användning på odlingsmarken som gödsel- och jordförbättringsmedel samt på de externa effekterna av avfallet i form av skadlig miljöpåverkan. Några fasta resurser för denna miljövårdsinriktade forskning har dock ej

stått till förfogande utan den har hittills bedrivits med hjälp av tillfälliga anslag, vilket innebär betydande svårigheter ur forskningssynpunkt bl. a. i det avseendet att det under dylika förhållanden icke är möjligt att lägga upp ett sådant långsiktigt forskningsprogram som här krävs.

En biologiskt-ekologiskt inriktad avfallsforskning kan med fördel förläggas till lantbrukshögskolan som erbjuder en fördelaktig miljö härför med fasta resurser i ett stort antal stödjande discipliner berörande mark, vatten och luft. Hur en sådan forskning inom högskolan lämpligen bör organiseras kan behöva närmare övervägas. I motionen av fru Anér m. fl. har föreslagits inrättande av en institution för avfallsforskning. Då bl. a. mark- och vattenvårdsfrågor här kommer naturligt in i bilden och undersökningar på hithörande områden sedan flera år tillbaka bedrivits inom institutionen för markvetenskap, synes det naturligt att avfallsforskningen samordnas med övrig miljövårdsinriktad forskningsverksamhet vid lantbrukshögskolan med nära anknytning till de markvetenskapliga disciplinerna och med god kontakt med såväl övriga biologiska som med de ekonomiska disciplinerna vid högskolan. Det kan tilläggas att institutionen för markvetenskap i sin anslagsframställning för 1972/73 föreslagit att en särskild avdelning för miljövård inrättas.

Flera institutioner vid skogshögskolan arbetar även med frågor som har miljövårdsinriktning. En nära kontakt mellan lantbrukshögskolans institutioner och skogshögskolans kring dessa problem är önskvärd.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning (30.4.1971)

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning påpekar att rådet i sin verksamhet numera i många sammanhang konfronteras med viktiga miljöfrågor, för vilkas lösning rådet självfallet hyser aktivt intresse. I görligaste mån söker rådet även stödja och tillmötesgå sådana forskningsprojekt som synes rådet lovande. Samtliga fyra här ifrågavarande motioner resp. motionsavsnitt berör enligt rådet sådana sektorer av miljövärden, vilka i olika sammanhang har aktuellt intresse för rådet. Icke minst synes avfallsproblemen numera avgjort påfordra snara åtgärder för en tillfredsställande lösning. Rådet ansluter sig i princip till motionärernas understrykande av betydelsen härav samt därvid främst till förslaget om en utredning i frågan. Rådet framhåller, att det självfallet gärna står berett att medverka till stödet av hithörande angelägna forskningsprojekt under förutsättning att rådets forskningsanslagsmedel erhåller behövlig förstärkning. Den hittillsvarande medelstilldelningen till rådet synes nämligen dessvärre icke tillåta nämnvärda nya engagemang i undersökningsprojekt berörande de så betydelsefulla avfallsproblemen.

Kungl. veterinärstyrelsen (26.4.1971)

Veterinärstyrelsen anser dels att de remitterade motionerna motiverar tillsättande av en utredning rörande samordning av avfallsforskning, dels att denna forskning måste vara tvärvetenskaplig och slutligen att bl. a. veterinärmedicinsk expertis bör knytas till en sådan utredning. Därutöver anför styrelsen.

Motion 1971:413

Veterinärstyrelsen delar motionärernas synpunkter på behovet av en samlad forskning rörande problemen med avfall av olika slag. Bristen inte bara på ekonomiska resurser utan ofta i högre grad på personella sådana har ofta känts betungande vid de avfallsproblem, som under senare år uppkommit inom styrelsens verksamhetsområde. Dessa har huvudsakligen varit av hygienisk natur och medfört risker för uppkomst av sjukdom hos människor och djur. Det har rört sig om bakteriella infektioner och virusinfektioner eller parasitära infestationer (ex. röt-slam, flytgödsel), eller om förgiftningar av olika slag (ex. kvicksilver). I mindre grad har det varit fråga om mekaniska skador genom skräp i naturen (engångsglas o. dyl.) eller om förgiftningar genom avfall från växtbekämpning m. m.

En institution för avfallsforskning borde enligt styrelsens uppfattning helst ges en självständig ställning i nära samband med statens naturvårdsverk. Oberoende av om de skäl för förläggning, som motionären anför skall anses vägande och institutionen placeras vid lantbrukshögskolan torde det ligga i sakens natur att den måste ges en så tvärvetenskaplig uppbyggnad som möjligt med biologisk huvudinriktning. Vid eventuell förläggning till lantbrukshögskolan dit inom kort även veterinärhögskolan flyttas synes det lämpligt att avfallsforskningsinstitutionen blir gemensam för de båda högskolorna.

Motion 1971:76, pkt. 11

Villrådigheten hos regionala och centrala myndigheter rörande såväl ansvaret som sättet för uppsamling och oskadliggörande av olika typer av avfall har varit stor. Motiv torde finnas för inrättande av ett av samhället organiserat uppsamlingsystem. Forskning för att möjliggöra återvinning ur avfall av därtill lämpligt material är likaledes önskvärd och förekommer redan. Vid all sådan forskning, vare sig den bedrivs av privata industrier eller av forskare eller forskningsgrupper med bidrag av statsmedel är det viktigt att ekonomiska och tekniska synpunkter inte får dominera vid problemlösningen i så hög grad att väsentliga biologiska synpunkter glöms bort eller negligeras. Det kan också förekomma att exempelvis växtbiologiska synpunkter tillgodoses medan de djurbiologiska försummas. Forskningen måste alltså som redan framhållits i det föregående vara tvärvetenskaplig.

Motion 1971:77 "Välståndsavfallet etc."

Mot vad som sägs i remitterade avsnittet har styrelsen inget att erinra. Även avsnittet "Användningen av gifter måste begränsas" berör i hög grad styrelsens verksamhetsområde. Det bör framhållas att exempelvis problemet med stora enheter för animalieproduktion utan tillräckliga arealunderlag för gödsel inte bara är ett miljövårdsproblem i vanlig mening utan också återverkar på djurhållningen med risk för kroniska gödselgasförgiftningar på djuren och därigenom risk för framställning av osunda livsmedel.

Motion 1971:28 "Nedskräpning"

Syftemålen i det remitterade avsnittet överensstämmer med dem i framför allt motionerna 1971:413 och 76 och veterinärstyrelsen hänvisar till vad som nyss anförts härom.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) (28.4.1971) anför

SVA har tagit del av motionerna och funnit att de samtliga berör högaktuella miljövårdsfrågor. Av speciellt intresse för veterinärmedicinen är rötslammet och dess omhändertagande. På SVA pågår forskning inom detta område i vad avser den med rötslammet och övrig kloak förenade risken för spridning av parasitära sjukdomar. Vidare kan nämnas det forskningsprojekt inom avfallshanteringen "Gödselbehandling för bättre miljö", som i vad avser djurhälsoproblem orsakade av utfodring med på olika sätt gödselbemängt foder för närvarande med anslag från statens råd för skogs- och jordbruksforskning bedrivs vid SVA i samarbete med veterinärhögskolan, lantbrukshögskolan och AB Alfa Laval. SVA är positivt inställd till motionerna, i vad desamma underställts institutionerna och tillstyrker att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om företagande av erforderlig utredning angående miljövärden i sådan ordning att konkreta förslag i ärendet kan föreläggas 1972 års riksdag, däribland om inrättande av en institution för avfallsforskning. Det synes lämpligt att samordna denna aktivitet med de åtgärder, som kan bli aktuella för Sveriges del inom ramen för UNESCO:s program "Man and Biosphere".

Beträffande de olika motionerna vill anstalten tillägga följande.

Motion 1971:413

Den föreslagna forskningsinstitutionen beräknas få väsentliga arbetsuppgifter inom ett flertal ämnesområden, allt syftande till att reducera miljöförstöringen och öka återvinningsmöjligheterna. Vid forskningen behöver bl. a. kemiska, ingenjörstekniska, parasitologiska, bakteriologiska och virologiska aspekter beaktas. En tvärvetenskaplig uppbyggnad är därför nödvändig, därvid framförallt de hygienisk-biologiska ämnesområdena bör tillgodoses. Att den tilltänkta institutionen förläggs till lantbrukshögskolan kan befinnas välbetänkt bl. a. med hänsynstagande till den planerade samförläggningen och i viss utsträckning samordningen med veterinärhögskolan och SVA, vilket möjliggör bistånd av den expertis som är tillfinnandes vid dessa institutioner. Sådan expertis bör även tas i anspråk för utredningsarbetet.

Motion 1971:76, punkt 11

Centrala uppsamlingsanläggningar för industri- och hushållsavfall samt gift- och läkemedelsrester finns eller håller f. n. på att växa fram på olika platser. Deras organisation samt lämplig utrustning av teknisk utveckling, administration och detaljreglering torde behöva bli föremål för översyn vid den statliga utredning, om vars företagande riksdagen enligt ovan bör göra framställning. Vad gäller forskning för att möjliggöra återvinning av därtill lämpligt material och destruktion av gifter o. d. kommer sådan närmast att bli en angelägenhet för bl. a. den i motion 1971:413 föreslagna forskningsinstitutionen.

Motion 1971:77 "Välståndsavfallet är ett hot mot naturen"

Här påpekas bl. a. att välståndsavfallet måste tas om hand och så långt möjligt inlemmas i en ny näringskedja. Vidare erinras om att kravet på effektivitet har ökat användningen av kemiska preparat i jordbruket för ogräs-, insekts- och sjukdomsbekämpning, att användningen av dylika gifter måste begränsas och i möjligaste utsträckning ersättas med metoder som är mer naturvänliga. Även framhålles att forskning och försöksverksamhet bör inriktas på att underlätta en rationell användning som gödselmedel av rötslam och annat avfall, varvid särskild hänsyn måste tas

till innehållet av olja, tungmetaller, klorerade kolväten m. m. Med anslutning till dessa önskemål vill SVA, som vid sin praktisk-vetenskapliga forskning bl. a. medverkar med utredningar över möjligt utnyttjande av rötslam i jordbruket, betona den stora betydelsen av olika samhälleliga åtgärder i fråga om samspelet mellan jordbruk, natur och miljö. Härvid behöver speciell uppmärksamhet ägnas restförekomsterna i olika avfallsprodukter av miljögifter såsom tungmetaller, klorkolväten etc. (även hittills ej upptäckta sådana gifter). Även bör kloakreningen göras mera effektiv, och det gäller här ej endast att införa den biologiska och kemiska reningen utan även att i avsevärd grad effektivisera det s. k. första steget – att således få till stånd en förbättrad sedimentation. Från reningsverken strömmar i dag alltför stora kvantiteter slampartiklar inklusive parasitägg ut i vattendragen.

Motion 1971:28, under rubriken Nedskräpning

De under denna rubrik behandlade frågorna avseende bl. a. att i möjlig utsträckning inordna avfallet i det så att säga naturliga kretsloppet samt att specialutbilda personal för handhavande av avfallshantering, behöver beaktas vid planläggning av det fortsatta miljöpolitiska arbetet.

Kungl. veterinärhögskolan (26.4.1971)

Veterinärhögskolan framhåller

att det föreligger ett behov av samordning av forskningen på avfallshanteringens område,

att forskningen på detta område måste bedrivas tvärvetenskapligt,

att en institution för avfallsforskning i sin stab under alla omständigheter bör ha företrädare för humanmedicin, veterinärmedicin, teknik och agrarvetenskap,

att en sådan institution därför ej bör knytas till endast en av dessa specialiteter men att en gemensam institution för veterinär- och lantbrukshögskolorna och med företrädare i institutionens stab för teknik och humanmedicin skulle kunna fylla de krav på tvärvetenskaplighet, som måste uppfyllas,

att därför en statlig utredning bör tillsättas med uppgift att utreda dessa frågor och

att till en sådan statlig utredning bör knytas humanmedicinsk, veterinärmedicinsk, teknisk och agrarvetenskaplig expertis.

Beträffande de olika motionerna anför veterinärhögskolan.

Motion 1971:413

Om en institution för avfallsforskning vid lantbrukshögskolan.

En institution för forskning beträffande avfallshantering som skulle ansvara för kontinuerlig vetenskaplig utbildning och forskning på området och därmed öka möjligheterna till biologisk helhetssyn på avfallsproblemet torde innebära vissa fördelar jämfört med nuvarande förhållanden, där punktinsatser sker vid flera olika institutioner. Avfallshanteringsproblemet berör ett stort antal ämnesområden. Ur miljövårds-såväl som totalekonomisk synpunkt torde emellertid de hygienisk-biolo-

giska ämnesområdena vara de viktigaste. Medel för teknisk forskning utgår ofta direkt från industrin. För att tillvarata samhällsintressena måste emellertid en hygienisk-biologisk forskning bedrivas och den får till största delen styras och bekostas med statliga medel. Detta är väsentligt för var den föreslagna institutionen skall placeras. Med hänsyn till att avfallshantering i sig berör ett stort antal ämnesområden är det emellertid synnerligen angeläget att den får en så tvärvetenskaplig uppbyggnad som möjligt. Jag vill därför tillstyrka tillskapande av institutionen men för att tillgodose kravet på tvärvetenskaplig uppbyggnad bör den inrättas som en gemensam institution för veterinär- och lantbrukshögskolorna, varigenom såväl de hygieniska som biologiska aspekterna på avfallshandlingens problem bättre tillgodoses. Arbetet vid en sådan institution kan ej bedrivas utan t. ex. nära kontakt med bakteriologisk, parasitologisk och husdjurshygienisk expertis, som finns vid Veterinärhögskolan. Det förtjänar omnämnas att ett av de större forskningsprojekt inom avfallshandling, som f. n. bedrivs i vårt land "Gödselhantering för bättre miljö", bedrivs som ett gemensamt projekt mellan Kungliga Veterinärhögskolan, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, Lantbrukshögskolan och AB Alfa Laval. Vid Veterinärhögskolans institutioner för husdjurshygien, bakteriologi och parasitologi är 3 1/2 forskare jämte tekn. biträden engagerade för en tid av tre år i intimt samarbete med Statens Veterinärmedicinska Anstalt och vid Lantbrukshögskolans institution för markvetenskap 1 forskare jämte tekn. biträde samt vid Jordbrukstekniska institutet 1 forskare jämte biträde. Härtill kommer att veterinärmedicinsk expertis deltar i forskning på rötslamområdet.

Motion 1971:76

Punkt 11 i det program som angivits i motionen om ett miljöpolitiskt handlingsprogram.

I motionen framhålls: "Ett av samhället organiserat uppsamlingsssystem för industri- och hushållsavfall samt gift- och läkemedelsrester bör inrättas. Forskning för att möjliggöra återvinning av därtill lämpligt material och destruktion av gifter o. d. bör komma till stånd".

Ett organiserat uppsamlingsssystem för industri- och hushållsavfall torde vara nödvändigt för att undvika de negativa konsekvenser från avfallet i olika avseenden, som nu är ett problem ur omgivningshygienisk synpunkt. Forskning för att möjliggöra återvinning bedrivs redan på olika områden. En samordning av sådan forskning torde vara av värde under förutsättning att en sådan samordning ej medför isolering till speciella problemställningar, vilket är en risk med förläggning av sådan forskning till läroanstalt, som företräder endast en vetenskap, t. ex. agrarvetenskap eller teknik.

Motion 1971:77

Den del som återfinns under rubriken "Välståndsavfallet är ett hot mot naturen" jämte med anknytning härtill i motionen framförda önskemål.

Vad som i motionen säges under ovanstående rubrik är korrekt. Några konkreta förslag framföres ej i motionen under denna rubrik men väl under rubriken "Användning av gifter måste begränsas", där flera ur veterinärmedicinsk synpunkt intressanta förslag framläggs. Ett par av dessa är: Kravet på begränsning av uppbyggnaden av stora enheter för animalieproduktion i de fall tillräckligt arealunderlag för gödsel- och annan avfallshantering saknas. Kravet på att forskningen bör inriktas på att underlätta en rationell hantering av rötslam och annat avfall. Inom

veterinärmedicinen är såväl de här exemplifierade som de övriga i motionen påtalade olägenheterna vardagsproblem såväl för praktik som forskning. Angelägenheten av att den begärda ytterligare forskningen på området, kanske särskilt sådan av hygienisk art, kommer till stånd, kan vitsordas. Beträffande veterinärmedicinens roll och ansvar härvidlag hänvisas till vad som sägs i yttrandet över motion 1971:413.

Motion 1971:28

Om en plan för miljövårdsarbetet m. m.

Motionen efterlyser en helhetssyn på avfallsproblemet, eventuellt utbildning av speciell personal för att handha avfallshanteringen.

Behovet av helhetssyn är angeläget likaså behovet av samlad forskning på området med tonvikt på hygienisk-biologiska problemen i avfallshanteringen. Inom veterinärmedicinen har detta aktualiserats på många olika sätt, t. ex via biocidförgiftade fåglar, via foderförsämring från flytgöds-lade vallar och via spridning av sjukdomar, t. ex salmonella via flytgödsel eller rötslam.

Sålunda konfronteras veterinärhögskolans institution för husdjurshy-gien dagligen med de sistnämnda frågeställningarna i anslutning till modern animalieproduktion. Ökade forskningsresurser är därför ett önskemål, varvid samarbete mellan olika ämnesområden är en nödvändig-het för att goda resultat skall uppnås.

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL) (26.4.1971)

SBL anför.

Motion 1971:413 om en institution för avfallsforskning vid lantbrukshög-skolan.

SBL finner ej anledning att yttra sig över den i denna motion föreslagna verksamheten då en dylik endast föga korresponderar med SBL:s uppgifter inom humanmedicinens mikrobiologiska och epidemiologiska områden. Det må dock framhållas, att utveckling och forskning på detta område är motiverade med hänsyn till områdets stora betydelse. Förslaget bör därför närmare utredas.

Motion 1971:76, punkt 11

I den nya kommunala renhållningslagen, som träder i kraft den 1 januari 1972 sägs, att "kommunen är skyldig att till allmän avstjälpnings-plats eller allmän destruktionsanläggning forsla orenlighet, som härrör från hushåll samt hushållsavfall och därmed jämförligt avfall. I lokal hälsovårdsordning kan föreskrivas, att vid bebyggelse förekommande annan orenlighet och annat avfall än som avses i första stycket skall forslas bort genom kommunens försorg". I och med tillkomsten av denna lag har samhället givits möjligheten att på ett annat sätt än tidigare kontrollera avfallshanteringen. Denna styrning underlättar i hög grad den i punkten 11 nämnda organisationen.

SBL vill i detta sammanhang förorda en kompostering av därtill lämpligt avfall tillsammans med rötslam från reningsverken. Detta skall givetvis endast ske under betryggande former, så att smittspridning eller liknande ej uppstår.

Beträffande gift- och läkemedelsrester bör dessa givetvis destrueras i särskilda anläggningar.

Motion 1971:77, "Välståndsavfallet är ett hot mot naturen"

Av synnerlig betydelse i detta sammanhang är att vattenhygienien får den prioritering, som frågan måste anses vara värd, främst med tanke på att människan är helt beroende av en riklig tillgång på ett hygieniskt klanderfritt vatten. De stora vattenburna epidemierna i vårt land, t. ex. i Karlskoga (mer än 3 000 salmonellafall 1947 och "ostronhepatiten" med 600 fall 1956) visar med tydlig skärpa, hur viktig denna fråga är, då flera har betecknats som rent katastrofartade.

Beträffande luftföroreningar sker ingen smittspridning genom värmeanläggningarnas avgaser utan problemet får betecknas som rent toxikologiskt.

I samband med den allmänna nedskräpningen av naturen finns ett sällan aktualiserat problem. Genom avsaknaden av ett tillräckligt antal klosetter längs våra vägar sker nämligen en förorening av naturen, då speciellt kring P-platserna, genom fäkalier, papper och liknande. Det säger sig självt, att en sådan nedskräpning ej kan accepteras med tanke på smittspridning, osundhet o. dyl.

Motion 1971:28 "Nedskräpning"

Anses besvarad av tidigare sagda.

Socialstyrelsen (11.5.1971)

Socialstyrelsen anför.

Av samhället organiserat uppsamlingssystem för avfall av olika slag finns redan i stor utsträckning inom våra kommuner. Härtill kommer att den kommunala renhållningslagen som träder i kraft fr. o. m. den 1 januari 1972 i den del som behandlar kommunalt renhållningsmonopol medför obligatorisk skyldighet för kommunen att hämta hushållsavfall och därmed jämförligt avfall. Andra åtgärder i miljövårdande syfte har även företagits såsom ändringar i naturvårdslagen och förbud att använda vissa gifter för besprutning av vegetation.

Behov av forskning inom olika renhållningsområden föreligger emellertid. Endast därigenom kan ett säkrare underlag erhållas för ändamålsenliga åtgärder vid i varje fall avfallets slutliga omhändertagande.

Vad avser destruktion av gifter bör här nämnas att åtgärder i viss mån vidtagits genom skapandet av det halvstatliga bolaget SAKAB, som undersöker möjligheterna att omhänderta oljerester, kemikalier och gifter. Tyvärr har någon plan ännu inte redovisats, vilket medfört att avfallsprodukter av detta slag på många håll lagras på sätt som inte är tillfredsställande.

Under de senaste åren har inom flertalet län genomförts utredningar om regionalt organiserad renhållning. Så gott som samtliga följer ett givet mönster, som endast i allmänna ordalag behandlar avfallshanteringen. Vid en närmare granskning av hithörande frågor finner man att många allvarliga renhållningsproblem inte är tillräckligt utredda. Sålunda vet man till exempel otillräckligt om följande frågor:

1. Kan eller bör hushållsavfall och industriavfall omhändertas i gemensam täcktippar?
2. Kan avloppsslam tillföras täcktippar och på så sätt påskynda nedbrytningen och hur bör detta lämpligen ske?
3. Hur bör bark och sågspån omhändertas?
4. Kan bark i täcktippar varvas med avloppsslam?
5. Hur sker nedbrytningen i en täcktippar där tung arbetsmaskin används (compactör)?

6. Vilka erfarenheter har vi av avfallshanteringen inom jämförbara regioner utomlands?

Under tiden ökar avfallsmängderna i oförminskad takt med skyldigheten för kommunerna att omhänderta detsamma. För att detta skall kunna ske på ett hygieniskt och ekonomiskt lämpligt sätt erfordras rådgivning, som är grundad på djupare insikt om renhållningsproblemen än vad som för närvarande är möjligt. Socialstyrelsen är sålunda av den uppfattningen att en samlad avfallsforskning är erforderlig.

Som framhållits av motionärerna är industrins avfallsproblem inte tillräckligt beaktade i dagens renhållningsdebatt. Bland annat har man under hand kunnat konstatera att avfallsmängderna avsevärt överstiger de hittills inom flertalet län genomförda beräkningarna. Enbart detta förhållande är en allvarlig fråga vid den fortsatta bedömningen av renhållningsresurserna. Av svenska kommunförbundet planerad inventering av industriavfallet torde komma att belysa behovet av omfattande åtgärder för att komma tillrätta med industrins avfallsproblem. Det är här fråga om inte enbart destruktionen av avfallet utan även om transporter. Dessa problem har hittills inte tillräckligt beaktats.

Såsom motionärerna framhåller saknas en fast plan beträffande frågan om nedskräpning i naturen. En sådan plan är erforderlig och bör ses i ett större sammanhang och utgöra en integrerad del i ett vidare miljövårdsprogram.

Skogshögskolan (20.10.1971)

Skogshögskolan understryker starkt behovet av ökade resurser för samordning och intensifiering av forskningen på avfallsområdet. Enligt högskolans mening bör viss del av denna forskning lämpligen kunna bedrivas vid lantbrukshögskolan samtidigt som andra befintliga institutioner tilldelas erforderliga materiella och personella resurser för lösande av de många olika speciella problem som är förenade med den verksamhet som åsyftas i motionerna. Högskolan är emellertid icke beredd att nu ta närmare ställning till frågan hur avfallsforskningen i detalj bör vara organiserad.

Statens institut för folkhälsa (26.4.1971)

Institutets styrelse förordar att frågan om avfallsforskning ytterligare utreds. Utredningen bör enligt styrelsens mening ha till uppgift att definiera och katalogisera olika typer av avfall samt att kartlägga inom vilka områden som forskning behövs och vilka institutioner som bör bedriva forskningen.

Styrelsen anför vidare.

De i motionerna behandlade frågorna berör väsentliga problem beträffande inverkan av avfall i vid bemärkelse på modern miljövärd, hushållande med naturresurser och uppkomst av medicinsk-hygieniska effekter på människor. Institutets beröring med de omfattande problem, som avfallshantering, nedskräpning osv. innebär, hänför sig huvudsakligen till de hälsorisker som förekommer vid hanteringen av avfallet eller komponenter därav samt till medicinsk-hygieniska effekter vid utnyttjande av avfallsprodukterna.

Frågor rörande avfall, speciellt nedsmutsning i naturen, har behandlats av 1964 års naturresursutredning och redovisats i utredningen "Miljö-
vårdsforskning" (SOU 1967:43). Samordningen av forsknings- och
utvecklingsarbete inom de områden som omfattas av utredningen –
inberäknat avfallsproblematiken – omhändertas till största delen av
statens naturvårdsverk i samarbete med berörda organ. Som exempel på
sådan samarbete kan nämnas de speciella arbetsgrupper som har att
belysa omgivningshygieniska synpunkter på rötslam.

Styrelsen finner det angeläget att behovet av utökade forskningsin-
sats och av särskilda institutioner för forskning rörande avfallsproblem
bedöms mot bakgrunden av dels de aktiviteter, som nu pågår inom
området, dels möjligheterna för befintliga institutioner att utvidga sina
åtaganden. Det kan i detta sammanhang framhållas, att inom lantbruks-
högskolans institution för markvetenskap numera finns en mindre enhet
för avfallsforskning.

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) (26.4.1971)

Akademien instämmer i motionernas yrkanden om ökat stöd åt
forsknings- och utvecklingsarbete inom avfallsområdet. Ökade resurser
behövs, både till den biologisk-ekologiska forskningen och till de alterna-
tiva metoderna för att vi skall kunna bemästra avfallsproblemen och dra
nytta av de stora investeringar som är nödvändiga för avfallshanteringen.

Därutöver anför akademien följande.

Akademien instämmer i de uttalanden som görs i motionerna om att
den ökande mängden avfall kräver åtgärder. Dessa bör, vilket framhålls, i
största möjliga utsträckning inriktas på återvinningsprincipen. För att
kunna utnyttja avfallet för framställning av nya produkter krävs ökat
stöd åt forsknings- och utvecklingsarbete på detta område. Med tanke på
att avfall kan vara av helt skilda slag, såsom hushållsavfall, skrotbilar och
olika typer av industriavfall, kan de återvinningsprocesser som krävs vara
mycket varierande.

Vad gäller hushållsavfall, vilket i sig är mycket komplext sammansatt,
finns det t. ex. flera tänkbara möjligheter att utnyttja detta.

Motionerna nr 1971:413 och 1971:28 förordar kompostering av
avfallet och forskning och utvecklingsarbete inom detta område. I den
senare är detta uttryckt på så sätt, att man talar om avfallets användning
som jordförbättringsmedel.

Ingen av motionerna har däremot tagit hänsyn till att hushållsavfallet
kan ses som en råvarukälla för framställning av kemiska produkter. Inom
detta område bedrivs för närvarande forsknings- och utvecklingsarbete
t. ex. på Institutionen för kemisk teknologi vid Kungl. Tekniska
högskolan.

Båda dessa alternativ kräver ytterligare undersökningar innan något
ställningstagande om den ena eller andra eller kanske båda linjerna i
framtiden kan bli motiverade från ekonomisk och miljövårdande syn-
punkt. Hushållsavfallet bör ses som en råvarutillgång som på bästa
möjliga sätt bör exploateras. Akademien anser det därför olämpligt att
redan nu inrikta forskningen på enbart den biologiska hantering som
komposteringen innebär och som sannolikt blir resultatet om avfalls-
forskningen koncentreras till en institution vid Lantbrukshögskolan,
vilket föreslagits i motion nr 1971:413.

Den föreslagna institutionen skulle förutom forskningsverksamhet

även "ha till uppgift att svara för helhetssyn, kontinuitet och vetenskaplig utbildning". Dessa uppgifter är mycket viktiga men bör för att förhindra en för tidig styrning av resurserna handhas av en neutral instans, där alla berörda ämnen är företrädna, dvs. tekniker av olika slag, kemister, ekologer och biologer ingår.

Som sådan instans kan eventuellt fungera den samarbetsgrupp med representanter för Statens Naturvårdsverk och Styrelsen för teknisk utveckling, som är under bildande för att handlägga frågor om avfallsforskning och -hantering. Denna grupp bör även kunna svara för en bedömning av de resultat som kommer fram. För exploatering av resultaten kan utnyttjas sakkunskap inom Styrelsen för teknisk utveckling, vilken har en särskild enhet för sådana uppgifter.

Forsknings- och utvecklingsarbete inom detta område bör emellertid inte enbart inriktas på hushållsavfallet. Det är också nödvändigt att tillvarata och söka recirkulera avfall som industriavfall, skrotbilar, spillolja, läkemedelsrester m. m. Detta sker redan i en hel del fall. Recirkulationstänkandet bör på ett tidigt stadium komma in i produktionskedjan. Forskning gällande produkter och konstruktioner där råvarorna på ett lättare sätt än vad som för närvarande är fallet kan tillvaratas och återanvändas, bör stödjas.

I motion nr 1971:76, punkt nr 11, uttalas att "Ett av samhället organiserat uppsamlingssystem för industri- och hushållsavfall samt gift- och läkemedelsrester bör inrättas. Forskning för att möjliggöra återvinning av därtill lämpligt material och destruktion av gifter och dylikt bör komma till stånd." Akademien anser det vara tillfredsställande att möjlighet ges till centralt omhändertagande av avfall. Detta får emellertid inte innebära att företagets möjligheter att utveckla egna alternativ på något sätt beskärs, eller att möjligheterna till differentierad hantering försvåras. Vid tillvaratagande av spillolja har det t. ex. visat sig att ett privat företag, Munksjö AB, på ett för oljeförbrukaren mera ekonomiskt tillfredsställande sätt kunnat ta hand om denna än vad Svenska Avfalls Konverterings AB kan erbjuda. Omhändertagandet av spilloljan är visserligen bara en liten dellösning av det stora komplexet; dellösningar är emellertid en viktig förutsättning för att vi så småningom skall kunna ta itu med hela problemet.

I motion nr 1971:28 föreslås att möjligheterna att använda avgifter som ett miljöpolitiskt medel måtte beaktas. Akademien bedömer det eventuellt vara möjligt att även avgifter kan användas som ett miljöpolitiskt medel för att påverka teknikens, produktionens och konsumtionens inriktning och därmed också miljön. Avgifterna bör inte användas för finansiering av statsbudgeten utan bör ge ökade medel att medelst forsknings- och utvecklingsarbete lösa miljövärdens problem. Avgiftsmetoderna bör ej heller tillämpas generellt. Man bör t. ex. kunna vara säker på att avgiftsbestämningen inte förutsätter noggrannare miljökostnadsberäkningar än vad som är möjligt att göra, vilket är ett nödvändigt krav för avgiftsmetodens användbarhet.

Nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet (29.4.1971)

Institutionen anför.

1. Motion 1971:413

Vi instämmer i huvudsak med de argument som här framförs för inrättandet av en institution för avfallsforskning vid Lantbrukshögskolan. Behovet av sådan forskning är närmast självklart och torde inte på effektivt sätt kunna täckas genom "import" av utländska forskningsresultat.

Utformningen av uppgifterna för en forskningsinstitution av nämnt slag är däremot mer problematiskt. Motionen uttrycker något av vad vi skulle vilja kalla en övertro på *avfallsbehandling* som väg att lösa berörda miljövårdsproblem. Man talar om avfall "som en tillgång att exploatera", som "en ofta förlösad naturresurs" osv. För en samhällsekonomiskt riktig behandling av avfallsproblemet fordras inte avfallsforskning i isolering utan en sådan forskning i nära kontakt med de miljöpolitiska alternativen (1) ändrade produktionsprocesser hos avfallsproducerande företag, kommuner, hushåll m. m., (2) ändrad "råvarubas" hos dessa, (3) kvittblivning av traditionellt eller nytt slag osv. Risken är annars att avfallsforskningen leder till lösningar som innebär att man rör sig från en ur samhällets synvinkel inoptimal situation till en annan inoptimal situation. Dessutom måste den här diskuterade forskningen utformas med hänsyn till miljövårdsproblemet i dess helhet i den meningen att utvärdering av olika former för avfallsbehandling även beaktar att avfallsbehandling kan ge upphov till nya eller andra former av miljöförstöring. Det finns som bekant flera exempel på hur man avskaffat eller utnyttjat en form av avfall eller utsläpp med metoder som inneburit att man skaffat sig andra typer av föroreningar. Luftföroreningar genom förbränning av sopor är ett vanligt illustrativt fall (se motion 1971:28 s. 12).

För att arbetet vid den föreslagna forskningsinstitutionen skall få den från samhällsekonomisk miljövårdssynpunkt lämpliga utformningen och användningen finner vi följande tre organisatoriska åtgärder vara påkallade:

a. Institutionen får tillgång till samhällsekonomisk expertis på miljövårdsområdet så att ovannämnda hänsyn till samhällsekonomiska kostnader och alternativa lösningar kan påverka forskningsarbetets inriktning. Vi kan tillägga att institutionens förläggning till lantbrukshögskolan såsom föreslagits i motionen förefaller lämplig även i detta avseende med tanke på att viss ekonomisk expertis redan finns där.

b. Institutionen får nära kontakt med de centrala myndigheterna för miljövården i samhället så att forskningsimpulser därifrån lätt kan förmedlas och så att väsentliga forskningsresultat snabbt kan beaktas av dessa myndigheter. Vi finner därför att man bör söka finna en lämplig fast form för nära kontakter mellan institutionen och Naturvårdsverket.

c. Institutionen får i uppgift att hålla kontakt med den avfallsforskning som kan antas ske inom industrin, dels för att undvika dubbelforskning, dels för att möjliggöra snabb omsättning av forskningsresultat i utvecklingsarbete och produktion.

Sammanfattningsvis finner vi förslaget om inrättande av nämnda forskningsinstitution motiverat förutsatt att verksamheten ges en sådan form att forskningen kan sättas in i ett samhällsekonomiskt perspektiv och att nära kontakter med berörda miljövårdande myndigheter och med annan avfallsforskning kan garanteras.

2. *Punkt 11 i motionen 1971:76*

Denna punkt är så knapphändigt utvecklad att något egentligt yttrande inte kan komma ifråga. Beträffande det här nämnda behovet av avfallsforskning o. d. hänvisar vi till ovanstående yttrande. Tanken på uppsamlingssystem för industri- och hushållsavfall o. d. tillåter så många olika tolkningar att vi avstår ifrån att kommentera den.

3. *Avsnittet "Välståndsavfallet...." i motion 1971:77*

Här kan vi endast konstatera att vi finner beskrivningen i angivna avsnitt korrekt och att vi finner motionens hemställan om utarbetande av riktlinjer för samhällets åtgärder i berörda avseenden motiverad. För att återknyta till punkt 1 ovan menar vi att specifika åtgärder för avfallsforskning och avfallsbehandling måste vidtas med utgångspunkt från sådana riktlinjer för samhällets miljövårdspolitik i dess helhet.

4. *Avsnittet "Nedskräpning" i motion 1971:28*

Vi finner beskrivningen av miljövårdsproblemen i detta avsnitt helt riktig och de angivna uppgifterna för miljövårdsarbetet angelägna. Det kan tilläggas att man här använder något av det synsätt som vi efterlyste under punkt 1 ovan.

Bilaga 2

Yttranden över motionen 1971:1046

Statens naturvårdsverk (21.4.1971)

Naturvårdsverket anför.

Enligt 2 § 36 mom. miljöskyddskungörelsen krävs tillstånd eller dispens för anläggning för behandling eller deponering av avfall, om den tillförda avfallsmängden överstiger 50 ton om året. Frågan om dispens från skyldighet att söka tillstånd prövas av statens naturvårdsverk för anläggningar överstigande 10 000 ton, i övrigt av länsstyrelse (1 resp. 12 §). Yrkandet i föreliggande motion innebär således ett krav på tillståndsprövning även för anläggningar under 50 ton.

Beträffande detta yrkande vill naturvårdsverket erinra om att gränsen 50 ton satts av praktiska skäl och kan sägas motsvara en liknande gräns avseende rening av avloppsvatten, 200 personekvivalenter.

Med hänsyn till kommunernas renhållningsmonopol och till bestämmelserna i den nya kommunala renhållningslagen finner verket sannolikheten av att anläggningar av anført slag skall tillkomma mycket liten, i varje fall i tätorter av någon storlek. Skulle behov föreligga att ingripa mot befintlig anläggning av denna typ, torde hälsovårdsnämnden med stöd av hälsovårdsstadgan ha full möjlighet att göra detta. Vid fall av störande inverkan på landskapsbilden är 20 § naturvårdslagen tillämplig. Det förhållandet att antalet anläggningar på mindre än 50 årston kan väntas bli litet skulle i och för sig kunna göra en ändring av miljöskyddskungörelsen i enlighet med motionen möjlig. Avsaknaden av nedre begränsning kan emellertid ge upphov till svårigheter. Den smidigaste lösningen synes vara att beträffande sådana anläggningar prövningsbestämmelser tas in i hälsovårdsstadgan.

Lokaliseringen av större avfallsanläggningar utgör enligt naturvårdsverkets uppfattning en regional fråga om än en mycket betydelsefull sådan. Som en angelägenhet på riksplanet kan möjligen behandling av specialavfall uppfattas, dock ej av den storleksordningen att det är befogat att den tas in i den fysiska riksplaneringen.

För att få till stånd en lämplig regionindelning för avfallshantering beslöt svenska kommunförbundet i början av 1967 att en översiktlig planläggning skulle göras länsvis för hela landet. Denna första etapp har nu genomförts. En andra och tredje etapp, som går mera i detalj har påbörjats i vissa län.

Slutligen har ett bolag, Interkab, nyligen bildats med huvuduppgift att verka för interkommunalt samarbete i fråga om avfallshantering.

Koncessionsnämnden för miljöskydd (3.5.1971)

Koncessionsnämnden anför.

Enligt koncessionsnämndens erfarenhet pågår för närvarande i kommunal regi ett intensivt arbete — ofta initierat och lett av länsstyrelserna och kommunförbundet — för att skapa från bl. a. miljövärdssynpunkt tillfredsställande lösningar av avfallsproblemen. I många fall prövas härvid lösningar som förutsätter samarbete över kommungränserna. De på

senare år skärpta miljövårdskraven torde av bl. a. kostnadsskäl leda till att deponeringsplatserna kommer att betjäna stora områden. Det är under dessa omständigheter svårt att se fördelarna med att detta planeringsarbete lyfts upp på riksnivå. Problemlösningarna kräver nämligen (bl. a. från miljövårdssynpunkt) ingående kännedom om lokala förhållanden vad gäller bedömningar av riskerna för vatten- och luftförorening och andra störningar. Bestämmelserna i 4 § miljöskyddslagen får anses innefatta fullt tillräckliga garantier mot fellokalisering av anläggningar av ifrågakärande slag. Koncessionsnämnden kan därför inte tillstyrka bifall till motionärernas yrkanden i denna del. Ingripanden mot befintliga soptippar som orsakar olägenhet av någon betydelse kan ske med stöd av gällande lagstiftning.

Beträffande föreslagen skärpning av 12 § miljöskyddskungörelsen vill nämnden anföra följande.

Bestämmelserna i miljöskyddskungörelsen innebär en omfattande förprövningsplikt ifråga om anläggningar för behandling, deponering och uppsamling av avfall. Enligt 2 § punkt 36 föreligger prövningsskyldighet för anläggningar för behandling eller deponering av avfall, om den tillförda avfallsmängden överstiger 50 ton om året samt för anläggningar för behandling av oljeavfall eller annat specialavfall. Enligt 8 § punkt 25 kungörelsen föreligger vidare anmälningskyldighet till länsstyrelsen beträffande uppförande av anläggning för central uppsamling av oljeavfall eller annat specialavfall. Med anläggning för central uppsamling av oljeavfall eller specialavfall avses anläggning som betjänar ett flertal industrier och/eller samhällen. Vidare har utfärdats särskilda bestämmelser till skydd mot förorening av ytvatten genom utsläppande eller uppläggande av fast avfall eller fast ämne. Enligt 7 § miljöskyddskungörelsen får sådant avfall – oavsett vilken mängd det är fråga om – ej släppas ut eller uppläggas utan tillstånd eller dispens, om det ej är uppenbart att det kan ske utan olägenhet.

De nu nämnda bestämmelserna omfattar emellertid inte mindre tippar för vanligt avfall. Den som har ansvaret för en sådan tipp skall dock förvissa sig om att risk för ytvattenförorening ej föreligger.

En skärpning av förprövningsplikten i den omfattning som föreslagits i motionen skulle enligt koncessionsnämndens mening icke vara praktiskt genomförbar eller sakligt motiverad med hänsyn till att detta skulle innebära att all form av tippning av avfall – även sådan som är betydelslös eller relativt harmlös ur miljöskyddssynpunkt, ex. kompostering av trädgårdsavfall, löv m. m. – skulle kräva tillstånd eller dispens. Endast när det gäller oljeavfall eller annat specialavfall synes en längre gående förprövningsplikt f. n. kunna övervägas. Prövningsskyldigheten i 2 § 36 miljöskyddskungörelsen beträffande oljeavfall och specialavfall kunde i så fall vidgas att avse även deponering av sådant avfall.

I fråga om olika slag av specialavfall kan måhända finnas skäl att överväga en lagändring som innebär att den som på grund av sin produktion eller verksamhet handhar avfall som inte utan särskilda försiktighetsmått kan destrueras eller deponeras, bör åläggas ansvaret för att sådana försiktighetsmått iakttas. En bestämmelse med denna innebörd kan väntas bidra till att oljeavfall och annat miljöskadligt avfall inte sprids på olämpliga ställen eller dumpas.

Statens planverk (19.4.1971) anför.

Planverket vill till en början framhålla att det synes lämpligt att anordnandet av avfallsanläggningar har stöd i fastställd detaljplan, särskilt om det finns bebyggelse i närheten. Svåra olägenheter av immissionskaraktär kan uppkomma för närboende såsom lukt, förekomst av råttor, vattenföroreningar, kringflygande avfall m. m. I första hand ankommer det på kommunens hälsovårdsnämnd att bevaka hithörande frågor men även byggnadsnämnden kan ha anledning att ta befattning med dessa.

Skyldighet att söka byggnadslov föreligger enligt 54 § 1 mom byggnadsstadgan då fråga är om upplag av större omfattning och varaktighet, som ändrar markens normala användningssätt, vilket ju är fallet med de flesta soptippar. Om till upplaget hör skötselbyggnader erfordras givetvis lov även för dessa. I byggnadsstadgans 52 § föreskrives även att upplag ej må anordnas så, att det orsakar brandfara eller risk för olycksfall, skymmer sikten för trafiken eller för närboende, vanpryder omgivningen eller eljest vållar olägenhet av betydelse. Det ankommer på byggnadsnämnden att ingripa om dessa regler ej följs.

Planverket kan således vitsorda motionärernas uppfattning att avfallshandling i kommunerna utgör ett problem och det av sådan storleksordning att frågan bör tas upp i den översiktliga kommunplaneringen. Även vid interkommunal planering bör problemen behandlas. Så har även skett, bl. a. vid den regionala planeringen inom sydvästra Skåne och Göteborgsregionen. Däremot torde tills vidare frågorna ej behöva behandlas i den statliga fysiska riksplaneringen, då hanteringen i fråga i första hand är en kommunal angelägenhet och det därför måste anses lämpligast att frågan närmast beaktas i kommunal planering. I detta sammanhang kan även pekas på problemet med slamupplag, som blir allt vanligare med den ökade utbyggnaden för kemisk rening av landets avloppsreningsverk. Även denna fråga bör beaktas vid den översiktliga planeringen. Det synes även angeläget att de olika kommunala nämnderna tidigt uppmärksammar hithörande frågor och därvid samråder med varandra.

Vad beträffar den föreslagna ändringen av 12 § i miljöskyddskungörelsen om dispenskyldighet även för mindre upplag anser planverket det angeläget att rationell kontroll kan ernås på ett tidigt stadium även av avfallsanläggningar mindre än 50 t/år. Var den undre storleksgränsen bör sättas måste dock närmare bedömas med hänsyn till tänkbara olägenheter av anläggningar av olika storlek och myndigheternas kontrollmöjligheter.

